

אזל, יתיב קמיה. הלך רבי אלעזר בן פדת וישב לפני רבי יוחנן.

כל מילתא דהוה אמר רבי יוחנן, על כל דבר חידוש שאמר רבי יוחנן, אמר ליה, תניא דמסייעא לך! היה רבי אלעזר בן פדת מביא לו ראייה על כך מבריייתא.

אמר רבי יוחנן לרבי אלעזר בן פדת: את — כבר לקישא? וכי אתה יכול למלאות את מקומו של ריש לקיש?!

בר לקישא, ריש לקיש, כי הוה אמינא מילתא, על כל חידוש שאמרתי, הוה מקשי לי היה מקשה עלי עשרין וארבע קושיותא קושיות, ומפריקנא ליה, והייתי מתרץ לו עשרין וארבעה פרוקי, תירוצים, (25) וממילא רווחא שמעתא, ומתוך כך היו הדברים מתבררים.

ואת אמרת "תניא דמסייע לך". ואילו אתה מביא לי ראיות מבריייתות.

אטו לא ידענא דשפיר קאמינא, וכי אינני יודע כי מה שאמרתי, הוא נכון?

הוה קא אזיל וקרע מאניה, קרע רבי יוחנן את בגדיו, (26) וקא בכי, ואמר, והיה בוכה ואומר: היכא את בר לקיש, היכא את בר

לקישא? היכו אתה ריש לקיש, היכן אתה ריש לקיש?!

והוה קא צווח כך היה צווח עד דשף דעתיה [מיניה], עד שנטרפה דעתו. (27)

בעי רבנן רחמי עליה, התפללו החכמים עליו שימות, ונח נפשיה ונפטר רבי יוחנן.

ועתה הגמרא חוזרת לסיפור של רבי אלעזר ב-T9 ברבי שמעון, שאמר על עצמו "שישו בני מעי, שישו. ומה ספיקות שלכם כך, ודאית שלכם על אחת כמה וכמה".

ואפילו הכי, לא סמך רבי אלעזר ברבי שמעון אדעתיה. הוא לא סמך על עצמו, אלא היה דואג שמא בטעות הסגיר למלכות אדם שהוא צדיק, והיה מבקש רחמים ומחילה על כך.

קביל עליה יסורי. הוא קיבל על עצמו יסורים כדי לכפר על עונו.

באורתא הוה מייכי ליה שיתין נמטי, בערב היו מציעים תחתיו במטתו ששים סדינים נקיים. לצפרא נגדי מתותיה שיתין משיכלי דמא וכיבא. בבקר היו מוציאים מתחתיו ששים עריבות מלאות דם שנעשה לבן, מהשחן שבא עליו. (28)

25. ענין העשרים וארבעה קושיות ועשרים וארבעה תירוצים הוא שביחד הם מ"ח, ועם עצם הענין הנידון הוא מ"ט. וכמו שאמרו מ"ט פנים לתורה. וכמו שנאמר "וכמ"ט — מונים תחפשנה", מהרש"א.

26. משום שעתה נוכח שמתוך קושיותיו של ריש לקיש נתבררו הענינים והרי זה כאילו למד ממנו וחייב לקרוע עליו. מהרש"א.

27. בבבא קמא [קזו ב] מובא מעשה דומה לזה שרבי יוחנן הקפיד על רב כהנא ונפטר מזה והחיהו רבי יוחנן. ומה שלא עשה כן לריש לקיש צריך לומר ששם היה זה מיד אחר שמת רב כהנא וכאן עבר זמן עד שרבי יוחנן התחרט ואז לא היה כח בידו להחיותו. או שמרוב צער של רבי יוחנן על ריש לקיש לא היה יכול לכויין ולהתאמץ בתפילה כדי להחיותו. מעיני החכמה.

28. כן דרך התלמוד לנקוט בכל מקום מספר

אימרדה, מרדה בו, אזלה לבית נשא, והלכה לבית אביה.

סליקו ואתו הנך [שיתין] ספונאי⁽³⁰⁾ ששים ספנים שהיו נתונים בסכנה כשספינתם עמדה לטבוע בים, התפללו להינצל בזכותו של רבי אלעזר ברבי שמעון. וכאשר ניצלו בזכותו ועלו מהים, עיילו ליה שלחו לו כדורון שיתין עבדי כי נקיטי שיתין ארנקי. ששים עבדים ובידיהם ששים ארנקים. ועבדו ליה שיתין מיני לפדא. והם היו מכינים לו לרפואה את ששים מיני המאכלים. ואכיל להו. והוא היה אוכל אותם ומבריא.

יומא חד, אמרה לה לברתיה, יום אחד אמרה אשתו לבתה: זילי, בקי באבוך, מאי קא עביד האינדנא? לכי ותבדקי מה אביך עושה היום.

אתיא, היא הגיעה. אמר לה אביה: זילי, לכי אמרי לאמך: העושר שלנו, גדול משלהם.

קרי אנפשיה קרא על עצמו את הפסוק "היתה כאניות סוחר, ממרחק תביא לחמא". שנאמר על התורה. כלומר, בזכות התורה, הוא זכה לעשירות מהספנים שבאו ממרחק. אכל ושתי וברי, עד שהתחזק.

נפק לבי מדרשא, יצא לבית המדרש [מאחר

למחר, עבדא ליה דביתהו, כל בקר היתה אשתו מכינה לו רפואה, שיתין מיני לפדא, ששים מיני מאכל עשויים מתאנים, ואכיל להו, וברי, והיה אוכל מהם ומבריא.

ולא הות שבקא ליה דביתהו למיפק לבי מדרשא. אשתו לא היתה נותנת לו ללכת לבית המדרש, כי היכי דלא לדחקוהו רבנן, כדי שלא יצערו אותו החכמים, שהיו מקפידים עליו על שהיה מוסר גנבים למלכות.

באורתא אמר להו, בערב היה אומר ליסורים: אחיי ורעיי, בואו!⁽²⁹⁾

בצפרא אמר להו, בבקר היה אומר להם: זילו, עיזבו אותי מפני ביטול תורה, שהיה לומד כל היום בביתו.

יומא חד, שמעיה דביתהו, יום אחד שמעה אשתו איך שהוא אומר בערב ליסורים שיבאו עליו.

אמרה ליה: את קא מיייתית להו עילויד? אתה הוא שמביא על עצמך את היסורים. כלית ממוז של בית אבא. אתה מכלה את הממון שהבאתי מבית אבי במאכלים הרבים שאני צריכה להכין לרפואתך ובבגדים הנרקבים מחמת היסורים.

מאהבה. ולכן בצפרא אמר להם שילכו מפני ביטול תורה, כי יסורים של אהבה הם כשאינ בהם ביטול תורה, כמו שאמרו בברכות [ה א]. מהרש"א.

30. אפשר לפרש על פי מה שאמרו בסוף מסכת קידושין "לא ילמד אדם את בנו חמר גמל קדר שאומנותן אומנות לטטים". ועל הספנים אמרו

ששים כמו שכתבו התוס' לקמן [קז ב] ד"ה שיתין.

ועוד אפשר לומר שקיבל עליו יסורין כפי העונש שנותנין למעלה ששיעורו ששים כמו שאמרו לקמן [פה ב] באליהו שהלקוהו ששים מלקות. מהרש"א.

29. קראם "אחיי ורעיי" על שם שקיבלם

שאינ מי שיעכב בעדו עתה].

אייתו לקמיה שתין מיני דמי, הביאו לפניו הנשים ששים גוונים של דם אשה כדי שיברוק אם הוא דם נדה או דם טהור.

טהרינהו. טיהר את כל המראות, והתיר את הנשים לבעליהן.

הוה קא מרנני רבנן, ואמרי, החכמים שבבית המדרש ריננו אחר רבי אלעזר ברבי שמעון, ואמרו: סלקא דעתך לית בהו חד ספק? כיצד יתכן שלא יהא אפילו אחד מאותן המראות בספק דם נדה?

אמר להו רבי אלעזר ברבי שמעון: אם כמותי הוא, שכל הנשים הללו מותרות לבעליהן, יהיו כולם זכרים, יתעברו כולן הלילה, ותלדנה זכרים. ואם לאו, אלא יש אפילו אחת מהן שהיא ספק טהורה, תהא נקבה אחת ביניהם.⁽³¹⁾

היו כולם זכרים! ואסיקו להו, קראו להם "רבי אלעזר", על שמויה, על שמו של רבי אלעזר ברבי שמעון.

תניא: אמר רבי: כמה פריה ורביה ביטלה רשעה זו מישראל, המלכות הרשעה שמינתה את רבי אלעזר ברבי שמעון לתפוס גנבים, גרמה דרך לביטול פריה ורביה בישראל, שלא היה יכול רבי אלעזר ברבי שמעון לבא לבית המדרש תמיד ולפסוק על מראות הדם של הנשים. [פירוש אחר: ה"רשעה" הכוונה לאשתו שעייכבה אותו שנים רבות מלבא לבית המדרש].⁽³²⁾

כי הוה קא ניחא נפשיה, כשנפטר רבי אלעזר ברבי שמעון, אמר לה לדביתהו לאשתו: ידענא בדרבנן דרתיחי עלי, יודע אני שהחכמים כועסים עלי על שמסרתי גנבים למלכות וביניהם היו גם קרובי משפחה שלהם, ולא מיעסקי בי שפיר, הם לא יתעסקו בי אחרי מותי בכבוד הראוי.⁽³³⁾

מוסבת עליה אלא הוא שם דבר כלומר הרשעות הזאת גרמה לביטול פריה ורביה מישראל. שחלילה לרבי שיבקש להכניס רשעה לתוך ביתו. יעב"ץ.

ובכן יהוידע כתב שרשעה כאן הוא מלשון חרדה כמו "והוא ישקיט ומי ירשיע" באיוב [לד כט] בשמואל [א יד מז] "ובכל אשר יפנה ירשיע" שפירש שם המצודות יחריד ויבלבל. רצה לומר חרדה זו שחרדה אשתו שלא הניחה לו לילך לבית המדרש שמא יצערוהו רבנן גרמה לביטול פריה ורביה.

33. כתב היעב"ץ: שמע מינה שיש קפידא גדולה בדבר הקבורה כהוגן.

וב"הערות" כתב שחשש שמא יהא חרון אף עבור זה ויענשו.

שם שרובם חסידים. ולכן רבי אלעזר ברבי שמעון שהיה מכלה את הלסטים שהיו מצויים בין כל בעלי האומנויות מלבד הספנים שרובם חסידים. ולכן נדרו לו. מהרש"א.

31. רצה לומר שאם כמותי שעולם טהורות יהיו כולם זכרים שאין בהם דם נדה. ואם יש אחת בספק טומאה, תהא נקבה אחת ביניהם כמו שלנקבה יש דם נדה. מהרש"א.

ובעיון יעקב מבאר על פי המדרש "אם שמרת שבעת ימי נדה הקדוש ברוך הוא נותן לך בן ואתה מלו לשמונה ימים" לכן אמר שאם כמותי הוא הרי ששמרו ימי נדה כתיקנם וממילא יהיו כולם זכרים.

32. לפירוש זה צריך לומר שמלת "רשעה" אינה

מתחיל להסריח ולהרקיב.

איתחזי לי בחלמא, הוא נגלה אלי בחלום, ⁽³⁵⁾ **ואמר לי: לא מידי הוא! אל תדאגי משום שהדבר בא לי כעונש על כך שיומא חד, שמעי בזילותא דצורבא מרבנן, ולא מחאי כרבעי לי.** פעם אחת שמעתי שפגעו בכבודו של תלמיד חכם ולא מחיתי כראוי [ולכן נענשתי באזני]. ⁽³⁶⁾

וכל אותה עת שגופו של רבי אלעזר ברבי שמעון היה מונח בעליית הגג, לא ידעו אנשים כלל שהוא מת.

כי הוו אתו בי תרי לדינא, כשהיו באים שני בעלי דין לביתו של רבי אלעזר ברבי שמעון כדי להתדיין בפניו, **הוו קיימו אבבא,** היו עומדים בפתח. **אמר מר מילתיה, ומר מילתיה.** וכל אחד השמיע את טענותיו.

נפיק קלא מעיליתיה, והיה יוצא קול מעליית הגג, **ואמר: איש פלוני אתה חייב!**

אוננין בעיליתאי, השכיבי את גופתי בעליית הגג, **ולא תידחלין מינאי,** ואינך צריכה לפחד כלל. ⁽³⁴⁾

אמר רבי שמואל בר נחמני: אישתעיא לי אימיה דרבי יונתן, סיפרה לי אמו של רבי יונתן, **דאישתעיא לה דביתהו דרבי אלעזר ברבי שמעון,** שסיפרה לה אשתו של רבי אלעזר ברבי שמעון: **לא פחות מתמני סרי ולא טפי מעשרין ותריין שנין** לפחות שמונה עשרה, ואולי אפילו עשרים ושנים שנה, **אגניתיה בעיליתא,** הוא שכב בעליית הגג.

כי הוה סליקנא, כשהייתי עולה לשם, **מענינא ליה במזייה,** הייתי בודקת בשערותיו, **כי הוה משתמטא ביניתא מיניה,** כשהיתה נושרת ממנו שיערה, **הוה אתי דמא** היה יוצא משם דם!

יומא חד, חזאי ריהשא דקא נפיק מאונייה, יום אחד ראתה תולעת יוצאת מאזנו.

חלש דעתאי, דאגתי שמא מעתה גופו

יתעסקו בו כראוי. מהרש"א.

35. מה שלא דיבר אתה בהקיץ כמו שאמר לבעלי הדין "איש פלוני אתה זכאי". משום שאי אפשר שידבר הנפטר עם בני אדם שהם בחיים בגלוי כל כך כדבר איש אל רעהו, שזה שינוי הטבע לגמרי. רק שם החיה הקול יוצא מהעליה של רבי אלעזר ברבי שמעון ולא דיבר ממש פנים אל פנים. בן יהוידע.

36. שמא היה זה אותו יום שהקל בו בכבודו של התלמיד חכם, או שהתלמיד חכם ההוא נפטר באותו יום ונתבקרה פנקסו. יעב"ץ.

34. אף על גב שקבורת המת היא מצוה מן התורה. מכל מקום לא חשש רבי אלעזר ברבי שמעון לכך משום שבגמרא [סנהדרין מו ב] נסתפקו בטעם הקבורה אם הוא משום "בזיונא" היינו שלא ירקב ויתבזה, או משום "כפרה" שעל ידי שמורידים ומשפילים אותו בתיתיות מתכפרים לו עוונותיו. ורבי אלעזר ברבי שמעון לא היה צריך לזה שהרי כבר ראה שבשרו אינו בא לידי רימה ותולעה ולא יבא לידי בזיון וגם כפרה אינו צריך שהיסורין שבאו עליו מירקו עוונותיו.

ועוד יש לומר שמשום כבוד המת מותר להלינו. והוא התכוון לכבודו שחשש שרבנן לא

איש פלוני אתה זכאי! (37)

יומא חד, הוה קא מיינציא דביתוהו בהדי שבכתא. יום אחד רבה אשתו של רבי אלעזר ברבי שמעון עם שכנתה.

אמרה לה השכנה: תהא כבעלה, שלא ניתן לקבורה!

אמרי רבנן: כולי האי, ודאי לאו אורח ארעא. מאחר והדבר כבר נודע ברבים שהוא אינו חי ולא נקבר, שוב אין זה כבודו להשאירו כך, ולא לקברו.

איכא דאמרי: הסיבה שהחכמים התעוררו להביאו לקבורה, מפני שרבי שמעון בן יוחאי, שהיה אביו של רבי אלעזר, איתחזאי להו בחלמא, נגלה לחכמים בחלום, ואמר להו: פרידה גוזל אחת יש לי ביניכם, ואי אתם רוצים להביאה אצלי?!

אזול רבנן לאעסוקי ביה, הלכו החכמים להביא אותו לקבורה.

לא שבקו בני עכבריא [שם מקום הסמוך לעירו של רבי אלעזר ברבי שמעון]. בני אותו מקום לא נתנו להוציא את רבי אלעזר

ברבי שמעון מביתו, משום דכל שני דהוה ניים רבי אלעזר ברבי שמעון בעיליתיה, שכל אותם השנים שהוה היה מונח בעליית גגו, לא פליק חיה רעה למתייהו, לא נכנסה חיה רעה לעירם. (38)

יומא, חד מעלי יומא דכיפורי הוה, הגיע ערב יום כפור.

הו טרידי, כשאנשי עכבריא היו טרודים, שדרו רבנן לבני בירי, שלחו חכמים לבני כפר בירי הסמוך לעכבריא, ואסקוהו לערסיה, ואמטייה למערתא דאבוה. לקחו את מטתו של רבי אלעזר ברבי שמעון, והביאו אותה אל פתח מערת אביו רבי שמעון בן יוחאי.

אשכחה לעכנא דהדרא ליה למערתא. היה שם נחש, שהקיף את המערה סביב, כשזנבו לתוך פיו.

אמרו ליה לנחש: עכנא עכנא, נחש נחש, פתחי פיך והרחיקי את זנבך מעל פיך, ויכנס בן אצל אביו!

פתח להו הנחש פתח פיו, ונתן להם ליכנס למערה.

שכיון ששמעו בעלי הדינים את הפסק מהעלייה הרי זה כאילו הסכימו על כך, וממון ניתן למחילה. אבל בהוראת איסור והיתר ודאי שאין לשמוע להוראה כזאת.

38. היה זה רמז מן השמים שרבי אלעזר ברבי שמעון לא נכשל באותם הגנבים שתפס שנמשלו לחיות, כמו שאמר לעיל [פג ב] "לאו כחיותא מתילי". בן יהוידע.

37. שהיה מכיון האמת מי הוא זכאי ומי הוא חייב ולא היה נזקק לשבועה. ומשום שלא נשבעו לשוא לכן לא הגיעה אליהם חיה רעה כמו שאמרו באבות [ה יא] חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא. מהרש"א.

וכתב מהר"ץ חיות: לכאורה הוא תמוה איך מותר לדון ולהורות באופן כזה והרי "לא בשמים היא" ואסור לדון מכח נבואה או רוח הקדש, וכל שכן שידין אדם אחרי המיתה בענין יוצא מגדר הטבע? ואפשר שרק בדיני ממונות,

דכי הווי יתבני, כשהיו יושבים שני גדולי הדור, רבן שמעון בן גמליאל ורבי יהושע בן קרחה, ועוד הרבה חכמים אספסלי על הספסלים בבית המדרש, יתבני קמיהו ישבו לפניהם רבי אלעזר ברבי שמעון ורבי, אארעא על הארץ, מקשו ומפרקו והיו מקשים ומתריצים בסוגיות הנידונות בבית המדרש.

אמרו, אמרו החכמים יושבי הספסלים שבבית המדרש: מימיהן של רבי אלעזר ברבי שמעון ורבי אנו שותים, כלומר אנו למדים מהם תורה, והם יושבים על גבי קרקע?!

עבדו להו ספסלי התקינו גם להם ספסלים אסקינהו והושיבו אותם עליהם.

אמר להן רבן שמעון בן גמליאל, שהיה אביו של רבי, לחכמים: פרידה אחת גדול אחד יש לי ביניכם והוא בני ואתם מבקשים לאבדה הימני? חשש שמא תשלוט בו עין הרע על ידי שהעלוהו לשבת על הספסל.⁽⁴⁰⁾

אחתהו לרבי הורידו אותו בחזרה לשבת על הארץ.

אמר להן רבי יהושע בן קרחה לחכמים: מי שיש לו אב יחיה, ומי שאין לו אב ימות!!

שלח רבי לדבר באשתו של רבי אלעזר ברבי שמעון, שתסכים לינשא לו.

שלחה ליה שלחה לו בתשובה: כלי שנשתמש בו קודש — ישתמש בו חול!⁽³⁹⁾

ועוד שלחה לו: תמן אמרי, בארץ ישראל אומרים משל על כגון זה: באתר דמרי ביתא תלי זייניה, על היתד שהגבור היה רגיל לתלות את כלי זיינו, כולבא רעיא, הנבל הרועה, קולתיה תלא, תלה שם את תרמילו!

שלח לה רבי: נחי אמנם דבתורה בעלך היה גדול ממני, אבל במעשים טובים, מי גדול ממני!

שלחה ליה לרבי: בתורה מיהא, גדול ממך, אנא לא ידענא, אני אינני יודעת אם הוא היה גדול ממך בתורה אלא שאתה מודה בכך.

אבל במעשים טובים, ידענא אני יודעת שהוא היה גדול ממך, דהא קביל עליה יסורי, שהרי הוא קיבל על עצמו יסורים.

ומבאר הגמרא: בתורה, מאי היא? מהיכן ידע רבי שרבי אלעזר ברבי שמעון היה גדול ממנו בתורה?

39. כתב במעיני החכמה: אפשר שלא רצתה לינשא לו משום שאינה בת בנים, שהרי מסתמא רבי שלח לה רק לאחר שנקבר, ומבואר ביכמות [לד ב] שאשה ששהתה אחר בעלה עשר שנים ולא נישאה שוב אינה יולדת אלא אם כן היה דעתה לינשא בתוך אותו הזמן. ועל כן שלחה לו שמאחר שכלי שנשתמש בו קדש ישתמש בו חול הרי שלא היה בדעתה לינשא לאדם אחר וממילא

39. כתב במעיני החכמה: אפשר שלא רצתה לינשא לו משום שאינה בת בנים, שהרי מסתמא רבי שלח לה רק לאחר שנקבר, ומבואר ביכמות [לד ב] שאשה ששהתה אחר בעלה עשר שנים ולא נישאה שוב אינה יולדת אלא אם כן היה דעתה לינשא בתוך אותו הזמן. ועל כן שלחה לו שמאחר שכלי שנשתמש בו קדש ישתמש בו חול הרי שלא היה בדעתה לינשא לאדם אחר וממילא

40. כתב החזון איש: מסודות הבריאה כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחורבן של גשמים מוצקים. והשעה שבני

לו על כך ראה.

מכאן ואילך, שראה רבי אלעזר ברבי שמעון שרבי אינו מחשיבו כראוי, כי הוא אמר רבי: יש לי להשיב, כשרבי רק היה מתחיל לומר שיש לו מה להקשות, מיד אמר ליה רבי אלעזר ברבי שמעון: כך וכך יש לך להשיב, בודאי אתה רוצה להקשות כך וכך, וזו היא תשובתך! מיד אמר לו את התירוץ.

השתא, היקפתנו, לולי עניתי לך מיד, היית מקיף אותנו בתשובות הביולות בהרבה קושיות, שאין בהן ממש!

כלומר, וכי ברבי אלעזר ברבי שמעון, שאביו, רבי שמעון בן יוחאי, כבר נפטר, אין לדאוג שלא תשלוט בו עין הרע?

אחתהו נמי לרבי אלעזר ברבי שמעון, הורידו גם אותו בחזרה לארץ.

חלש דעתיה חלשה דעתו של רבי, אמר: קא חשביתו ליה כוותי, וכי הוא חשוב כמותי שאתם חוששים גם לו לעין הרע? (41)

עד ההוא יומא, עד אותו יום, כי הוא אמר רבי מילתא, כשרבי היה אומר דבר מה בתורה, הוא מסייע ליה רבי אלעזר ברבי שמעון, היה רבי אלעזר ברבי שמעון מביא

לו לעין הרע, שעין הרע שייך רק בקטן שעולה לגדולה אבל מי שהוא גדול וראוי לגדולה לא יתנו בו עין הרע שהגדולה אינה חידוש לו. ולכן חלשה דעתו של רבי אלעזר ברבי שמעון שחושבים שגם הוא אינו ראוי לגדולה.

וכתב עוד שאפשר שהמהרש"א לא ניחא ליה לפרש כן שאם כן היה לו לומר "חשביתו לי כוותיה".

ובמעניי החכמה מבאר גם כן שרבי אלעזר ברבי שמעון הוא שחלשה דעתו. וכתב שמלכתחילה שהעלו את רבי לא חלשה דעתו שאפשר שאף שהוא גדול ממנו מכל מקום גם רבי ראוי לישוב על גבי הספסל אך כשהורידו אותו מהספסל היה סבור שלכן הורידו אותו מפני כבודו של רבי שלא יהיה מכובד יותר ממנו, לכן חלשה דעתו ואמר "חשביתו ליה כוותי".

ובכן יהוידע כתב שמתחילה חשב רבי אלעזר ברבי שמעון שמה שהעלו את רבי הוא מפני כבוד אביו שהיה נשיא ולא משום גדלותו. אך כשראה שהורידו אותו מפני שחששו לעין הרע הבין שהעלוהו מפני חשיבותו שאם משום כבוד

אדם מתפעלים על מציאות מוצלחה מעמידים את מציאות זו בסכנה. ומכל מקום הכל בידי שמים, וכל שלא נגזר עליו בדין שמים לאבדן הדבר, ניצל, אבל כשנגזר הדבר לאבד מתגלגל הדבר לפעמים על ידי שימת עין תמהון על הדבר ועל ידי זה הוא כלה.

ועוד כתב שמה שאמר רבי שמעון בן גמליאל פרידה אחת יש לי ביניכם וכו' אף על גב דבלא דינא לא מיית אינש, משום דשטן מקטרג בשעת הסכנה, ואדם נידון בכל יום. וגם בדין יום הכפורים קובעין לפעמים להניחו אחרי טבע העולם ולא לעשות לו נס. מסכת בבא בתרא ליקוטם לדרך יד א.

41. משום שעין הרע שולט יותר באנשים חשובים. ולכן לא חרה לו מקודם שהעלו את רבי אלעזר ברבי שמעון עמו שאין בזה כל כך הוכחה על חשיבותו. מהרש"א.

ובמראית העין תמה על פירוש מהרש"א שרבי הוא שחלשה דעתו שהרי לאחר מכן אמרו "חלש דעתיה דרבי" משמע שכאן הכוונה לרבי אלעזר ברבי שמעון שחלשה דעתו על שחששו

חלש דעתיה דרבי, כיון שנוכח לדעת שרבי אלעזר ברבי שמעון גדול ממנו בתורה.

אתא, אמר ליה לאברה. הלך והשיח את צערו לפני אביו.

אמר ליה: בני! אל ירע לך! שהוא ארי בן ארי, ואתה ארי בן שועל! (42)

והיינו דאמר רבי: שלשה ענוותין הן.

פג-א ואלו הן: אבא, ובני בתירה, ויונתן בן שאול.

ומבאר רבי מהיכן אנו יודעים שהם היו ענוותין:

רבן שמעון בן גמליאל: הא דאמרן! שאמר לבנו שהוא ארי בן שועל.

בני בתירה: דאמר מר במסכת פסחים [סו א], שבני בתירה היו נשיאים, וכשנוכחו בגדלותו בתורה של הלל, שזה עתה עלה מבבל, ויתרו על נשיאותם, והושיבוהו, את הלל, בראש, ומינהו לנשיא עליהן.

יונתן בן שאול: דקאמר ליה לרוד: [שמואל א כג יז] "ואתה תמלוך על ישראל ואני אהיה לך למשנה".

ומקשינן: ממאי? מה הראיה שהם היו ענוותין?

דלמא יונתן בן שאול, הסכים להיות משנה לדוד משום דחזא דגריר עלמא בתר דוד, שהוא ראה את העם נוטה אחר דוד, ולא בגלל ענוותנותו.

בני בתירה נמי, ויתרו על הנשיאות משום דחזו להלל דעדיף מינייהו, שהם נוכחו שהלל גדול מהם בתורה, ואילו הם אינם יודעים להשיב על הרבה שאלות שנשאלו בהלכה, והתביישו בכך.

ומסקינן: אלא, רבן שמעון בן גמליאל, ודאי ענוותן הוה!

אמר רבי: חביבין יסורין! מתוך שראה שהועילו היסורין לרבי אלעזר ברבי שמעון, שלא שלטה בו רימה. (43)

קבל עליה תליסר שני, קיבל רבי על עצמו יסורין למשך שלש עשרה שנה.

שית בצמירתא, שש שנים של יסורין מאבן הנמצאת במקום יציאת נקבים קטנים.

ושבע שנים בצפרנא, מחלה שבתוך הפה.

אהורייריה דבי רבי, שומר הסוסים בבית

ששמע מאביו את הקושיא והתירוץ שלך ולכן היה מכוין לדברך במהירות אבל אתה ארי בן שועל ולא היה לך ממי לשמוע ואין זה חסרון מצדך. מהרש"א.

43. כך פירש רש"י. ואף שכבר לפני שקיבל עליו יסורים לא שלטה בו רמה כשברך עצמו וקרעו לו את בטנו. יש לומר שזה היה רק פעם אחת כדי להניח את דעתו שלט חטא כשמסר

הנשיאות של אביו מה שייך עין הרע בזה שהרי הכבוד הזה אינו מחמת עצמו אלא מחמת אביו. ולכן חלשה דעתו.

וב"הערות" כתב שרבי חלשה דעתו על כך שהעלו את רבי אלעזר ברבי שמעון אלא שהגמרא סיימה קודם את כל הסיפור ואחר כך כתבה את זה שחלשה דעתו.

42. כוונתו שמשום שהוא ארי בן ארי אפשר